Bat. Gen.
XXVI
491 b

Van Heukelom

BESCHOUWINGEN

OVER

HET ONTWERP

CULTUUR-WET.

Voor Rekening van den Schrijver.

Te DELFT, bij
H. KOSTER.
1865.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

Tanggal : 10 April 2012
No. Induk : 30309/PN-MUSEUM/'12
BIB - ID : 0010 - 44916560
Beli / Hadiah : Ex. Museum

212252051

Pp 288 944

XXVI
XVI b

XXXI 4916

BESCHOUWINGEN OVER HET ONTWERP CULTUURWET.

Zelden is eene wet aan de beoordeeling van de Staten-Generaal aangeboden, die meer de aandacht van het publiek boeit en de algemeene belangstelling der Natie verdient, dan het ontwerp van wet tot vaststelling van gronden, waarop ondernemingen van Landbouw en Nijverheid in Neêrlandsch Indië kunnen worden gevestigd, waarover thans de Nederlandsche wetgevende magt uitspraak moet doen. (1)

De juiste toepassing van deze wet vordert eene duidelijke oplossing van zeer gewigtige vraagstukken, waarvan een der eerste is, in hoeverre het bedoeld wetsontwerp als voldoende kan geacht worden, om al de bezwaren op te heffen, welke tegen het thans op Java werkende cultuurstelsel gerezen zijn, en eene betere toekomst voor Nederlandsch Indië te verzekeren.

Het beginsel aanklevende dat men moet laten regeren, die tot de regering geroepen zijn, acht ik mij eenigzins bezwaard in beoordeeling te treden van maatregelen, waar-

---

(1) Ter loops wordt opgemerkt, dat het ontwerp meer en minder bevat, dan uit deszelfs benaming af te leiden is.

BAT. GENOOTSCHAP VAN KENNIS

van de waarde en de gevolgen beter door een staatsligchaam, dan door een individu kunnen worden nagegaan; doch in dit bijzonder geval, waarbij een groot belang van Nederland en het geluk van millioenen menschen in Indië gemoeid zijn, vermeen ik echter, dat, als eene uitzondering op den regel, de eerbied voor beginselen behoort plaats te maken voor burger pligt, en mij alzoo niet te mogen onttrekken aan de verpligting, om ook mijne ervaring, hoe gering die ook wezen moge, dienstbaar te maken aan een zoo grondig mogelijk onderzoek van het bewust ontwerp-wet, waarvan de bijzonderheden naauwkeurig getoetst moeten worden aan den eisch des tijds in verband met den aard, zeden, gewoonten, en gevestigde regten der bevolking van Java.

Hiertoe overgaande zij het mij vergund vooraf aan te merken, dat het grondbeginsel, waaruit mijne redenering zal worden ontleend, is het besef van eene onvermijdelijke noodzakelijkheid, om Indië te regeren door den zedelijken invloed van een wel ingerigt burgerlijk bestuur, ondersteund door de liefde en toegenegenheid der inheemsche hoofden en bevolking, waartoe in de eerste plaats wordt vereischt eene volkomene bescherming der regten van de oorspronkelijke bevolking en de eerbiediging van het gezag der Inlandsche grooten.

De voorgestelde wetsbepalingen in beschouwing nemende komt in de eerste plaats ter sprake:

Art. 1, luidende: „over de gronden, waarvan bij deze „wet de eigendom aan den Inlander wordt toegekend, „wordt van staatswege niet beschikt, tenzij in de gevallen „en op de wijze voorzien bij de algemeene verordeningen „regelende de onteigening ten algemeenen nutte of bij „deze wet."

Bij de Memorie van Toelichting 9de hoofdstuk wordt

dit artikel als een uitvloeisel beschouwd van artikelen 77 en 56 2e van het Regeringsreglement van Nederlandsch Indië, waarbij het eigendomsregt in het algemeen wordt vastgesteld, en voor zoover de cultures plaats hebben op gronden door de inlandsche bevolking ontgonnen, de beschikking daarover met billijkheid en eerbiediging van bestaande regten en gebruiken wordt aanbevolen.

De zamentrekking van het regtsbegrip van twee afzonderlijke in werking blijvende wetsbepalingen in een artikel van vreemde strekking, komt mij voor een niet gelukkig gekozen denkbeeld, dewijl de bepalingen van artikel 77 van het Regeringsreglement het regt van eigendom volkomen beschermen, en de regeling van de eischen van artikel 56 2° tot de huishoudelijke attributen van den Gouverneur-Generaal behoort, en voor geen wettelijke wijziging vatbaar is, zonder speciale voorstellen der Indische Regering, als staande deze regeling in naauw verband met de volksinstellingen op Java, waarvan de bijzonderheden door een plaatselijk onderzoek alleen kunnen worden nagegaan.

En wanneer men hierbij nog in aanmerking neemt, dat de Javanen een gevestigd regt op de gronden, die zij bezitten, hebben, en mitsdien eene *toekenning* van dat regt — onder voorbehoud van uitzonderingen — aanleiding kan geven tot verkeerde opvattingen, zoo vermeen ik, dat het bedoeld artikel 1 van de voorgestelde wet tot geene verbetering van den bestaanden toestand zal leiden, en als onnoodig kan wegvallen, dan wel als eene inleiding voor de daarop volgende artikelen in liberalen zin zou moeten luiden, als volgt.

„Over de gronden, de bezittingen uitmakende der individuen of gemeenten op Java, wordt van staatswege niet beschikt, tenzij in de gevallen, voorzien bij de algemeene

verordeningen, regelende de onteigening ten algemeenen nutte."

Art. 2 van de voorgestelde wet kent den inlandschen bezitter den eigendom toe van gronden, die hij bij de invoering van de wet individueel of erfelijk in gebruik bezit."

Dit bezit-regt is nimmer den inlander betwist, de bepaling is dus overtollig, als bevattende slechts de toekenning van iets, wat men reeds bezit.

Artt. 3, 4 en 5 bevatten ook niets anders dan toekenning van regten, welke de inlanders reeds bezitten en voor geene vervreemding vatbaar zijn, en kunnen dus ook als overtollig worden beschouwd.

Art. 6 zegt:

„Alle gronden, niet vallende onder de bepalingen der „voorgaande artikelen noch voor de invoering dezer wet „door derden uit andere hoofden wettig in eigendom ver„kregen, behooren aan den Staat."

Dit artikel bevat een tot dus ver onbekende bepaling in de staatsregeling van Nederlandsch Indië. Het beslist met weinig woorden een vraagstuk, dat eeuwen lang bij de Hindoes, de Mahomedanen en de Engelschen in Indië onzeker is gebleven, en bij ons tot nog toe in twijfel heeft bestaan. De vijf voorgaande artikelen die mij onnoodig zijn voorgekomen, om de regten van den inlander op den grond te verzekeren, kunnen nu aangemerkt worden als voorbereidende bepalingen voor de toepassing van dit artikel 6, de strekking hebbende, om aan de inlanders zooveel grond te laten behouden, als zij thans in gebruik hebben, en de rest, als eigendom van den Staat te beschouwen, ten einde door het bestuur naar welgevallen daarover te kunnen worden beschikt.

Mogt deze bepaling door de wetgevende magt aangenomen worden, dan kunnen ook de vijf eerste artikelen in wezen blijven, doch de bestaande bezwaren in de toepassing van deze wet zullen doen inzien, dat ook deze bepaling evenmin als die der vijf voorgaande artikelen tot eenige verbetering van den toestand van den inlander op Java zal leiden, en welligt een toestand voor Java voorbereiden, als die van Europa, na den val van het Romeinsche Rijk, toen de Gothen, Vesigothen en Hunnen zich over dit werelddeel verspreidden en de gronden der overwonnen landen zich toeëigenden.

Voor hem, die de inlandsche huishouding van staat op Java kent, zal geen betoog behoeven, dat reeds bij de komst der Europeanen op dat eiland een geregeld bestuur aldaar werd gevonden, met eene oorspronkelijke maatschappelijke zamenstelling onder eigen bestuur. Deze maatschappelijke vereenigingen worden nog op Java, ofschoon door tijd en omstandigheden hier en daar eenigzins gewijzigd, overal aangetroffen.

Elke dezer vereenigingen (dessa's) heeft de beschikking over een bepaalde uitgestrektheid lands, waarvan de grenzen zich niet alleen uitstrekken over de gronden en velden in voortdurend cultuur, maar ook over die, welke onbenuttigd zijn en waarover zij een bezit-regt uitoefenen, en welke vaak gebruikt worden tot uitbreiding der gemeente, tot aanleggen van drooge rijstvelden (gagas), tot het inzamelen van bouwmaterialen, en tot het weiden van vee.

Deze gemeenten hebben gevestigde regten, gegrond op voorvaderlijke instellingen en tot waarborg der juiste handhaving dier instellingen, vereenigden zij zich in districten, en deze verder tot regentschappen.

Aangezien nu de geheele oppervlakte van Java in een bepaald getal regentschappen ingedeeld is, zoo behooren mijns inziens al de gronden, bebouwd of woest, aan de onderscheidene gemeenten der regentschappen, en kan men dus bij de regeling dezer aangelegenheid van de stelling niet uitgaan, dat de Javaan geen eigendomsregt op den grond heeft, en hun dit regt, als een nieuwen maatregel moet worden toegekend.

Dandels en Raffles mogen hierover anders gedacht hebben, maar alle andere landvoogden hebben, geloof ik, in den geest der inlandsche vorsten het eigendomsregt op den grond ongeschonden gelaten, en ofschoon de Staat in Indië steeds in overleg met de Regenten een zedelijk overwigt op dit regt heeft uitgeoefend, zoo is nimmer het beginsel, dat de Staat de eigenaar van alle gronden is, als een wettig regt toegepast geworden.

De geringste verandering in de maatschappelijke instellingen der Indische volkeren kan zeer gewigtige gevolgen na zich slepen, men begint zonder het einde te kunnen berekenen, en eene eigendunkelijke beschikking over de gronden eener regentschap zou, mijns inziens, niet alleen tot inbreuken op de regten van den inlander leiden, maar ook het gezag der Regenten en der mindere hoofden krenken en de goede verstandhouding tusschen het Europeesch en Inlandsch bestuur storen.

Wij mogen de Regenten in Indië als ambtenaren van het Gouvernement beschouwen. Zij moeten in den geest der inlanders echter beschouwd worden als vorsten van het land, en hoe gehecht de bevolking ook aan ons gezag moge schijnen, gevoelt zij nogtans, een hoogeren eerbied voor hare natuurlijke hoofden en zal zij des noods hunne regten handhaven met verzet tegen ons gezag.

Om deze redenen komt het mij raadzaam voor, ten aanzien van het regt van den Staat op den grond in Indië, het voorbeeld en de staatkunde onzer voorvaderen te volgen, en, de kwestie van het regt van den souverein op den grond in status quo latende, alleen den zedelijken invloed van het bestuur te doen gelden, om in overleg met de Regenten over zoodanige gronden te beschikken, als ten algemeenen nutte en ook voor cultures noodig mogen worden geacht, en tevens ieder inlander te beschermen tegen willekeurige beschikkingen over de gronden welke hem toebehooren.

Art. 7. Bepaalt het regt van den Staat op de koffijtuinen, en voor de toepassing bestaan mijns inziens geen bezwaren, mits dat de Staat er eigenaar van blijve.

Art. 8. „Geeft den inlander het regt een eigendomsbewijs te krijgen voor gronden, die hij gedurende de laatste drie jaren in ongestoord bezit heeft gehad."

Deze bepaling zal stuiten tegen de natuurlijke onwetendheid en onverschilligheid van den inlander, en aanleiding geven tot vele administrative verwikkelingen bij de te houdene registers voor de inschrijving der eigendoms-bewijzen, en de daarop betrekking hebbende overschrijvingen, bij verandering van eigenaren, of ten gevolge van erfenissen, en ook andere omstandigheden, te breedvoerig om hier te worden aangehaald.

Deze bemerking is ook van toepassing op artikelen 9, 10 en 11 van de voorgestelde wet.

Art. 12 „bevat een voorloopige ontzegging aan Europeanen, met hen gelijkgestelden en vreemde oosterlingen, van eigendoms- of andere zakelijke regten op de gronden, aan de inlanders in eigendom toegekend."

Deze bepaling, hoezeer strijdig met het regt van eigen-

dom in het algemeen, zou duurzaam moeten zijn, maar wordt eenigzins illisoir gemaakt door de twee daarop volgende artikelen 13 en 14, waarbij aan den Gouverneur-Generaal de bevoegdheid wordt toegekend, dispensatie van het verbod te verleenen, en aan een ieder de vrijheid wordt gegeven tot het schriftelijk aangaan van overeenkomsten van huur of in gebruikgeving.

Artikelen 15, 16, 17 en 18, spreken over de beschikking door den Staat van gronden der inlanders.

De Staat kent zich de bevoegdheid toe over de gronden van den inlander te beschikken.

a. Tot uitbreiding of verwisseling van koffijaanplantingen tegen schadeloosstelling aan de eigenaars.

b. Tot plaatsing van fabrieken en andere gebouwen of toestellen, behoorende tot de ondernemingen van suikerbereiding, of tot verkrijging van velden voor die ondernemingen benoodigd, tegen schadeloosstelling.

c. De Staat kan zich ook tijdelijk in bezit stellen van velden voor den aanplant van suikerriet, waarvoor de eigenaren eene jaarlijksche schadeloosstelling ontvangen.

Deze bepalingen zijn niet goed vereenigbaar met de voorgaande bepalingen, speciaal van artikel 2, waarbij een regt van eigendom op den grond aan den inlauder wordt verzekerd. Wat baat den inlander een regt van eigendom op den grond te hebben, wanneer naar welgevallen van het bestuur hem dat regt kan worden ontnomen, ten behoeve van industrieele ondernemingen?

Artikel 19 tot en met 34, spreken van de gronden, behoorende aan den Staat, en bepalen de voorwaarden, waarop deze gronden in erfpacht kunnen worden afgestaan.

De door mij gemaakte aanmerkingen op art. 6 der voorgestelde wet zijn ook van volkomen toepassing op de

artikelen 19 tot en met 34, en ik heb niets meer hierbij te voegen, dan dat de bepaling van artikel 19, waarbij den inlander de verpligting wordt opgelegd, om wanneer hij een stuk grond wil ontginnen, daartoe vergunning te moeten vragen van het bestuur met behoorlijke omschrijving van het stuk gronds, dat hij gebruiken wil, mij te hard voorkomt. Wanneer het bedoeld stuk grond binnen de grenzen ligt van het grondgebied der gemeente, District of Regentschap waartoe de inlander behoort, dan zou deze maatregel leiden, om den inlander te laten verzoeken volgens wat hij meent het regt van zijnen geboorte hem in eigendom te behooren, en brengt hem daarenboven in verpligtingen tot kosten en moeite, waartoe zijne geldmidmiddelen en kennis te kort zullen schieten.

De afstand van gronden in de binnenlanden van Java aan den bieder van de hoogste pachtschat komt mij ook onraadzaam voor, dewijl een groot gedeelte van Java dan in bezit zoude kunnen komen van vreemdelingen, waardoor niet alleen vele verwikkelingen voor het bestuur zouden kunnen ontstaan, maar ook aanleiding gevonden zou kunnen worden tot internationale kwestiën. Indien eene uitbreiding van het Europesch element op Java noodig mogt worden geacht, dan moet de vergunning daartoe zich niet verder uitstrekken, dan tot werkelijke Nederlanders, die blijken van geschiktheid hebben gegeven om met de inlanders om te gaan, anders zou spoedig een Imperium in Imperio op Java kunnen ontstaan, die tot eene huishouding van Noord-Amerika kan leiden.

Artikelen 35 tot 39, kan ik met stilzwijgen voorbij gaan, als bevattende geen belemmerende bepalingen voor het algemeen belang.

Art. 40 zegt:

„De bestaande voorschriften omtrent de verpligte leve-
„ring aan het Gouvernement van de koffij, door de in-
„landsche bevolking geteeld, worden gehandhaafd."

Hoe zal deze bepaling rijmen met de liberale bedoelingen, welke door de voorgestelde wet worden beoogd, om den inlander op Java van allen dwang-arbeid te bevrijden? Immers door de handhaving van de bestaande regeling voor de koffij cultuur vervalt men in een in het oog loopende exceptie, waardoor het eene deel der bevolking meer dan het andere, door het stelsel van verpligten arbeid gedrukt wordt. De staatkunde moge deze inkonsekwentie in sommige gevallen dulden, maar zij behoort niet tot het gebied van eene wetgevende magt, die alleen het beginsel der regtvaardigheid kent.

Artikelen 41 tot 45, bevatten bepalingen, waarbij, ter voortzetting der bestaande suiker-ondernemingen na afloop der contracten, en tot oprigting van nieuwe ondernemingen van suikerbereiding de tusschenkomst des bestuurs wordt toegezegd, en voorts op welke voorwaarden.

Deze bepalingen kunnen niet beschouwd worden den tegenwoordigen toestand te bestendigen, doch zij worden illisoir gemaakt door

Art. 46, waarbij bepaald wordt, dat van staatswege niet over den arbeid der inlanders ten behoeve van eenige cultures beschikt zal worden, dan alleen voor die der koffij.

Zij, die Java kennen, zullen wel met mij toestemmen, dat zonder de hulp van het bestuur in het bekomen van arbeiders het niet mogelijk zal zijn eenige suiker onderneming van belang in werking te houden.

Artikelen 47 tot en met 56 bepalen de regels, waarop overeenkomsten met inlanders aangegaan kunnen worden, omtrent den arbeid door hen te verrigten.

Deze bepalingen kunnen van toepassing zijn op kleine ondernemingen, waar de werkkracht van 10 à 20 personen voldoende is, maar voor ondernemingen gelijk die van suiker-cultuur en bereiding of koffijaanplantingen, zijn ze zeer belemmerende, dewijl dan ieder ondernemer met honderde personen contracten zoude moeten maken, zonder voldoende waarborg voor de juiste nakoming der verbindtenis van de arbeiders, noch voor de voorschotten welke hij mogt hebben gegeven; want wie zal een civiel proces tegen een koelie wagen, die niets anders bezit, dan de kleederen op zijn lijf.

Deze vlugtige beschouwingen op praktisch gebied, van de voorgestelde wet tot regeling van landbouw ondernemingen op Java, zij dan voldoende om een klein denkbeeld te geven van de bezwaren, welke de toepassing der daarbij vastgestelde bepalingen bij de uitvoering zullen opleveren.

Wijden wij nu voor een oogenblik de aandacht op de memorie van toelichting:

De ontwerper van de wet zegt:

„voor het eigendomsregt van den staat op den grond „in Indië schijnt geen enkele regts-grond te bestaan.

„Een ieder, die zich bij de behandeling der koloniale „politiek ernstig de vraag voorstelt, wat tot duurzame „ontwikkeling van land en volk vereischt wordt, zal in„zien, dat in de eerste plaats de onzekerheid ten opzigte „van het regt des inlanders op den grond, dien hij in be„zit heeft, moet vervangen worden door een regtstitel, die „een wezenlijke waarborg oplevert tegen de velerhande mis„bruiken, waarvan de bevolking te lang het slagtoffer is „geweest."

Volgens onze westersche begrippen is deze stelling boven

alle tegenspraak verheven, maar bij eene maatschappij, die door voorvaderlijke gebruiken beheerscht wordt, en waarbij de beschaving nog niet zoo ver doorgedrongen is, om zelfs door de meest verlichten onder de leden, den zegen van regt en billijkheid oordeelkundig te beseffen, is het begrip van het eigendomsregt op den grond geheel verschillend van dat in Europa. En wanneer de behoefte der Indische maatschappij, en niet der in Indië en in Europa gevestigde Europeanen, de grondslag is waarnaar de betrekking tusschen moederland en kolonie moet worden beoordeeld, dan is elk betoog overtollig om te doen zien, dat onze westersche begrippen niet onder alle omstandigheid van toepassing zijn op de staatsinstellingen der bevolking van den Indischen Archipel.

De Heer van den Bosch zegt:

„Aan zulk een volk instellingen te geven, alleen aan „maatschappij van mannelijke beschaving passende, is even „ongerijmd, als aan kinderen de regten van volwassene toe „te kennen en daarvan een gepast gebruik te ver„wachten."

Het is bekend, dat de grondtrek van het karakter van den inlander ten gevolge van de natuurlijke gesteldheid van zijnen geboortegrond, die hem voor gebrek en ongemakken behoedt, is, om zich over de toekomst niet veel te bekommeren, en alleen op zinnelijk genot bedacht, zijne verdiensten en bezittingen met festiviteiten en vermakelijkheden te verkwisten.

Het is welligt om deze reden, dat de voorvaderen van de eilanden bewoners van den Indischen Archipel, het eigendomsregt der individuen op den grond binnen zekeren grens hebben beperkt, en de oppervlakte der door hen bewoonde eilanden, in gemeentegronden verdeeld, en de

gemeenten in Districten en Regentschappen hebben vereenigd, en zoodoende werd niet alleen het bezit-regt op den grond geregeld, maar ook door het daarstellen van Gemeenten, Districten en Regentschapsbesturen, voor de leiding der bevolking gezorgd volgens haren aard en behoefte.

Deze indeeling van den grond vindt men bijna op alle Eilanden van den Indischen Archipel, en is de ware maatstaf, waarnaar het regt van eigendom op den grond in Indië behoort te worden nagegaan, met uitzondering der ommelanden van Batavia, alwaar de landen eerst ontvolkt door den oorlog, en daarna het eigendom van de compagnie geworden zijnde, eene willkeurige verdeeling hebben ondergaan.

De gronden op Java, gelijk ook op al de overige Eilanden van den Indischen Archipel, voor zoo verre zij bewoond zijn, behooren dus volgens het regt der eerste bezitters, en eerste ontginners, aan de verschillende op deze Eilanden gevestigde gemeenten, zoodat het regt van den Souverein op deze gronden zich niet verder kan uitstrekken, dan tot het heffen van eene billijke belasting van de voortbrengselen van den grond. Elke poging van den Souverein, met miskenning van dit beginsel, om over den grond te beschikken, of om zich in naauwer aanraking te stellen met de individuen der gemeenten, zonder overleg met de Hoofden der Regentschappen, die weder met de hoofden der Districten en gemeenten overleggen, zal tot verwarring leiden der bestaande maatschappelijke instellingen en aanleiding geven tot botsingen, waarvan de nadeelige gevolgen alleen door de kracht eener absolute magt kunnen worden geweerd.

Men verlangt nu alle onzekerheid weg te nemen ten

opzigte van het regt der inlanders op den grond, dien zij in bezit hebben, door een regtstitel, die hen tot een wezenlijke waarborg tegen misbruiken zal strekken.

Indien de misbruiken de eenige aanleiding zijn, waarom de bestaande regeling omtrent het grondbezit onder de inlanders moet worden veranderd, dan komt het mij doelmatiger voor, de oorzaken tot die misbruiken weg te nemen, dan door de invoering van een vreemd element, het hoofdbeginsel van het regt op den grond van den inlander te schenden, te meer daar het te voorzien is, den aard der volksinstellingen en het karakter van den inlander in aanmerking nemende, dat dit vreemd element (titels van eigendom), den bezitter eer tot nadeel dan tot voordeel strekken zal.

Deze maatregel, hoe goed ook gemeend, hoe vleijend voor een westersch oor, zal niet alleen ten gevolge hebben, de stoornis van de maatschappelijke orde der inlandsche bevolking, maar ook de verhouding tusschen de hoofden en den gemeenen man uit haar verband rukken, en, de bezitters der regtstitels op den grond, zullen hunne bezittingen spoedig verkwisten, en in eenen staat van dienstbaarheid vervallen bij meervermogende personen, gelijk dit nu het geval is op die plaatsen, alwaar het individueel bezit van den grond bestaat, en waar vele der primitive eigenaren hunne gronden hebben verkocht, om tegen een gering aandeel in den oogst, de velden voor de opkoopers te bewerken. — Ik ken persoonlijk twee zulke opkoopers in het Bantamsche Hadjie Kadier en zeker Maleijer Lamintan.

En wanneer men hierbij nog in aanmerking neemt, dat de regten der inlanders op den grond eener dessa, zich niet alleen over de rijstvelden van de 1e, 2e en 3e klas-

sen uitstrekken, maar ook geldig zijn, behalve voor huizen, tuinen, kerken en begraafplaatsen, ook voor weilanden, bosschen, moerassen, binnenwateren, waterleidingen, enz. enz., dan doet zich de vraag voor, hoe zal de regtstitel ingerigt worden, om het zuiver geregtigd aandeel van ieder ingezetene eener dessa of van de geheele gemeente aan te wijzen. Mij dunkt, dat het hiertoe vereischt onderzoek en de daaraan verbondene opname, en cadastrering, onder eene bevolking van 12 millioen zielen, met de geringe hulpmiddelen van het Gouvernement, vele jaren tijds zal vorderen, en dat tegen den tijd van den geheelen afloop der opname er zoo vele mutatiën en veranderingen bij personen en gronden ongemerkt zullen zijn ingeslopen, dat men het gedane werk weder van voren af aan zal moeten beginnen.

Intusschen zullen voor de opname millioenen besteed zijn, die als nutteloos verloren geacht moeten worden — ongeacht het misnoegen der hoofden.

Onder deze omstandigheden komt het mij *raadzamer* voor, de gemeenteregten der Javanen niet alleen, maar ook van de gansche bevolking der Nederlandsche bezittingen in Indië, die in de laatste jaren door den strijd van meeningen in Europa zeer verwaarloosd zijn, te *herstellen*, dan door het uitreiken van regtstitels op den grond aan de individuen, de voorvaderlijke instellingen der bevolking te storen, en de kosten van ons administratief beheer met eene aanzienlijke uitgave te bezwaren.

Verder wordt gezegd:

„Hieruit mag intusschen niet worden afgeleid, dat in„landers onbekwaam in den wettelijken zin zouden zijn „tot het verkrijgen of uitoefenen van eigendomsregt op „onroerend goed. Het tegendeel is waar en velerhande vas-

„tigheden, als huizen, erven, gronden enz. zijn als eigen-
„dom van inlanders in de openbare registers ingeschre-
ven."

Tegen deze stelling komt in aanmerking, dat vele dezer bezittingen tegen hooge renten openbaar en onderhandsch verbonden en verpand worden aan Europeanen, Chinezen en Arabieren, en gevolgelijk wegens verzuimen betreffende grondbelastingen en overschrijvingsregten verkocht zijn zoodat de inlanders hun eigendomsregt verloren.

Er wordt verder gezegd:

„Hoe zou de Regering bij magte zijn misbruiken te
„weren, euvelmoed en knevelarij van allerlei aard tegen te
„gaan, wanneer zij onder het schoonklinkende voorwend-
„sel van eerbiediging van inlandsche instellingen en gebrui-
„ken, de bevolking in werkelijkheid regtenloos en onbe-
„schermd laat."

Het verwijt dat de Regering hier tegen hare eigen beginselen doet, heeft een pijnlijken indruk op mij gemaakt; het denkbeeld dat de inlanders op Java, zonder regt of bescherming zijn, is dunkt mij overdreven. — Misbruiken kunnen wel plaats hebben, maar deze kunnen niet leiden tot de gevolgtrekking, dat de inlander op Java regt en beschermloos is, en aangezien die misbruiken veelal het gevolg zijn der veranderlijkheid der Regeringsbegrippen, zoo kunnen dezelve door eene doelmatige toepassing der wetten en politieverordeningen en de nakoming van wat regt en billijk is worden tegengegaan, zonder de inlandsche huishouding door vreemde instellingen te storen.

Verder wordt gezegd:

„Er is maar een afdoend middel om misbruiken tegen
„te gaan: het is den inlander regten te verzekeren en
„waarborgen te geven, dat die regten bij zijne klagten over

„stoornis, door een onpartijdige magt in den staat zul-
„len worden gehandhaafd."

Deze stelling is voor mij niet zeer duidelijk — is de Regering partijdig? Zijn de in Indië gevestigde regtbanken partijdig? en worden de verstoorde regten der inlanders bij aanklagten niet gehandhaafd? Het bestaan van een dusdanige toestand op Java is ondenkbaar en de misbruiken, welke de ambtenaren van hun gezag maken, veelal om de belangen van de Gouvernements-kultures te bevorderen, zijn uitzonderingen, die niet als algemeene regel kunnen gelden, en die door een regtstitel op den grond, niet kunnen worden voorkomen, vooral niet op Java, alwaar de inlander zelden eene klagt voor een regtbank zal brengen zonder voorkennis, toestemming en voorbereiding van zijn hoofd.

Men beschermt eene maatschappij met goede wetten en voldoende middelen om die te handhaven, en niet door regtstitels op den grond, die alleen dienen kunnen om een regt van eigendom te bewijzen.

De ontwerper van de wet zegt verder:

„Voor het denkbeeld in dit ontwerp nedergelegd pleit
„nog eene tweede reden aan de staatswetten voor Neder-
„landsch Indië ontleend. Deze toch heeft gewild dat de
„willekeurige beschikkingen over den grond, die het ge-
„volg waren van sommige Gouvernements-kultures, zullen
„ophouden, en dat voor zoo verre nog beschikking over
„den grond ten behoeve van die kultures moet plaats heb-
„ben, billijkheid betracht en eerbied betoond worden voor
„bestaande regten en gebruiken. — Het is dan in de eerste
„plaats noodig, dat die regten, waarmede de Regering in
„aanraking komt, door haar worde erkend; ten tweede,
„dat, waarbij uitzonderingen, gelijk in dit geval inbreuk

„op eene lijn staat met dat algemeen nut, hetwelk in el-
„ken staat ook het heiligste en volkomenste regt van bij-
„zondere personen doet zwichten, de voorwaarde voor
„onteigening gesteld, worden in acht genomen."

Dus om de willekeurige beschikking van gronden voor de kultures op Java tegen te gaan, zal men van het regtsmiddel tot onteigening gebruik maken; — maar onteigening van staatswege van onroerend goed, kan dan alleen gebillijkt worden, wanneer zulks tot algemeen nut moet strekken. Zal dan de onteigening der bezittingen van den inlander ten behoeve van een suikerfabrikant of tot oprigting van eene onderneming ten voordeele van een individu als een maatregel van algemeen nut kunnen beschouwd worden? Onteigening van onroerende goederen behoort eene zekere grens te hebben, en niet verder te gaan dan tot het aanleggen van verdedigingswerken tegen een binnen- en buitenlandschen vijand, het maken van kanalen, waterleidingen, havens en het daarstellen van wegen, gebouwen en werken tot algemeen nut, anders is het moeijelijk te berekenen, hoe ver de staat gaan zal met onteigening der eigendommen van de ingezetenen, dewijl de staatsmagt, door personen wordt uitgeoefend, en de handelingen van het bestuur in Indië vaak door aanschrijvingen van het Ministerie van Koloniën beheerscht worden.

Na al het voorafgegane moet opgemerkt worden, dat het in de bedoeling van het wetsontwerp ligt, eerst door regtstitels het individueel bezit der gronden te bepalen, en daarna de gronden benoodigd voor de kultures van produkten voor de Europeesche markt, tegen schadeloosstelling, te onteigenen.

Afgescheiden van al den omslag en de moeijelijkheden, verbonden aan de uitvoering der bepalingen tot uitreiking

van eigendomstitels op den grond van zoo een groot getal landbouwers, als op Java worden gevonden, doet zich nog de zwarigheid op, dat tot onteigening van de benoodigde gronden voor de cultures eene groote geldelijke uitgave zal worden vereischt, en wie zal dit kapitaal voorschieten? de ondernemers, of de staat? Mij dunkt dat de schadeloosstellingen vooraf en door den staat behooren te worden voldaan. De millioenen hiervoor benoodigd laten zich wel bevroeden.

Verder wordt gezegd:

„Het koopen van de gronden, waarop den inlander vol„gens dit ontwerp eigendomsregt wordt toegekend, is tot „nader door de wet wordt beslist, aan Europeanen en „vreemde oosterlingen verboden.

„Ook de bevoegdheid van den inlandschen eigenaar „tot verhuring van zijn grond, wordt beperkt door eene redelijke grens voor den duur der overeenkomst te stellen."

De eventuele opheffing van gemeld verbod zal de meeste inlandsche grondeigenaars doen vervallen tot koelies.

Het doel is immers om de inlanders tegen alle willekeur te beschermen; zijn dan deze bepalingen geen inbreuken op het regt van eigendom?

De ontwerper zegt verder:

„Aan den staat wordt, behalve het regt tot onteigening naar gemeen regt, ook de bevoegdheid voorbehouden om ten behoeve van enkele kultures over den grond der inlanders te beschikken, echter niet dan in bepaalde gevallen en onder waarborgen tegen misbruiken."

De bevoegdheid die de staat zich toekent, door het voorbehoud, om over het eigendom van de bevolking ten behoeve van enkele kultures te beschikken, beschouw ik, in weerwil der toegezegde schadeloosstelling, als een

maatregel van meer ernstigen aard, dan de tegenwoordige wijze van beschikking over dergelijke gronden. Thans worden de gronden voor de kultures benoodigd, met zoo veel mogelijk eerbiediging van de belangen der bevolking in overleg met de inlandsche hoofden tijdelijk afgezonderd, terwijl voortaan het bestuur krachtens de wet zonder eenige inschikkelijkheid, over den grond zou kunnen beschikken.

Verder wordt gezegd:

„Omtrent de opdragt van onroerende goederen, waar„van dit ontwerp den eigendom aan inlanders toekent, „worden voor het geval van vervreemding onderling eenige „voorschriften van bijzonderen aard gegeven.

De toepassing van deze bepaling met de volkomenheid welke aan regtstitels verbonden moet zijn, is gelijk door mij vroeger is gezegd, onderhevig aan vele bezwaren, zoowel ten gevolge der onverschilligheid der inlanders als wegens de benoodigde middelen tot het bijhouden der daartoe vereischte administratie, en bij gemis van een klaar denkbeeld hoe dit een en ander geregeld moet worden, zoo laat men zulks aan eene bijzondere regeling over.

Over de suiker-cultuur komt bij de Memorie van Toelichting het volgende voor:

„Van de Gouvernements-kultures door den Heer van „den Bosch ingevoerd, is nog slechts die der suiker in wezen. „In de daarvoor bestaande contracten brengt deze wet „geene wijziging. Voor nieuwe overeenkomsten wordt de „beschikking over den grond, die de Regeringsreglementen „veroorlooft, voorbehouden in verband vooral met de bepa„lingen, die het koopen en huren van gronden door Europea„nen en vreemde Oosterlingen, òf verbieden òf beperken.

„Alle tusschenkomst des bestuurs met betrekking tot den arbeid wordt verboden."

Het noodwendig gevolg van deze bepaling zal, mijns inziens, zijn, dat na expiratie van den termijn der tegenwoordige contracten voor suikerbereiding op Java, al de thans op dat eiland aanwezige zoogenaamde Gouvernements-suikerfabrieken, in weerwil der toegestane voorregten om over gronden te kunnen beschikken, zullen komen te vervallen, want zonder de hulp en medewerking van het bestuur in het bekomen van werkvolk is het schier onmogelijk, dat suikerfabrieken van eenige belangrijke capaciteit gelijk die welke thans op Java worden gevonden, in werking kunnen blijven.

De reden hiervan zijn te overbekend om een verder betoog te behoeven, daar het in weerwil vau alle wettelijke vrijheid, welke aan den inlander mogt worden gegeven om over zijne persoon te beschikken, zal hij steeds afhankelijk blijven van de leiding van zijue hoofden en de bevelen vau het bestuur.

Welligt zullen na het vervallen der thans bestaande suikerfabrieken, kleiner ondernemingen van dien aard kunnen ontstaan, waarvoor, door veel inschikkelijkheid der ondernemers jegens de ambtenaren en inlandsche hoofden, de noodige arbeiders zonder directe tusschenkomst des bestuurs zullen kunnen worden verkregen, doch deze ondernemingen zullen nimmer die hoeveelheid suiker produceren, welke Java thans voor den handel levert, dewijl men bij kleine fabrieken geen machinerie van groote kapiciteit kan aanwenden, en mitsdien ook minder sap uit het riet zal worden getrokken, zoo als bij de fabrieken in de ommelanden van Batavia, die niet meer dan 10 à 12 pikols suiker per bouw produceren, en zeer afsteken met de Gouvernements-fabrieken, die 40 tot 60 en meer pikols per bouw geven.

Het streven van het bestuur moet mijns inziens zijn, te behouden wat wij hebben, en het productief vermogen van Java door meerdere ontwikkeling van den landbouw hooger op te voeren.

Europeesch kapitaal en industrie zijn voorzeker voor de bereiking van dit doel onmisbare vereischten, doch geen partikuliere onderneming van landbouw zal op Java gedijen en zich duurzaam staande houden, zonder de leiding en de steun van het Gouvernement.

De reden hiervan is te vinden in de gesteldheid van het klimaat, de vruchtbaarheid van den grond, de geringe behoeften van den inlander, de groote invloed der hoofden en priesters op de volksmeening en de natuurlijke neiging van den Javaan om voor de toekomst niet te zorgen en ook niet meer te werken dan hem aangenaam is.

Ik ben nimmer een voorstander geweest van het kultuurstelsel, zoo als dit stelsel op Java toegepast werd, maar ook dat stelsel niet vijandig, als een aanhangsel van het stelsel van landrenten.

Een geregelde teritoriale belasting moet mijns inziens de grondslag uitmaken der staatsinkomsten van Indië en alle andere geldelijke voordeelen, als indirecte inkomsten van wisselvalligen aard beschouwende, verdient het landelijk stelsel de hoogste zorg van het bewind; hiermede kunnen zonder volkomenheid in beperkingen van bevoegdheid, gepaard gaan maatregelen van het Indisch bestuur tot aanmoediging en uitbreiding van landbouw-ondernemingen van voortbrengselen van producten voor de Europesche markt geschikt.

De maatregelen die mij hiertoe dienstig voorkomen, zijn:

a. Aanmoediging tot aanwending van Europeesch kapitaal en industrie, door beschikking over zoodanige gron-

den, als welke zonder benadeeling der regten en de belangen der inheemsche bevolking in overleg met de Regenten voor ondernemingen van landbouw kunnen worden afgezonderd.

b. Verzekering der medewerking van het bestuur tot het bekomen van werkvolk vrij van eigenlijken dwang.

c. De behandeling der kultuur-aangelegenheden aan een afzonderlijk departement op te dragen buiten bemoeijenis van de plaatselijke besturen, om daardoor eene afscheiding daar te stellen tusschen de attributen van den Souverein en den landbouwer en koopman, zoo als door mij is aangewezen in een werkje, getiteld: *de Regeringsbeginselen van Indië getoetst aan de behoefte van moederland en kolonie*, pagina 39.

Aangaande de koffijkultuur wordt gezegd:

„Ten aanzien van de koffijkultuur staat de wetgever „op een ander en minder voorbereid terrein."

Het ware wenschelijk, dat bij de behandeling van eene wet, ten doel hebbende de regeling van het kultuurstelsel, ook de aangelegenheden der koffijkultuur in overweging werden genomen.

Deze kultuur wordt immers ook door dwangarbeid der bevolking gehandhaafd? Waarom dan halve maatregelen genomen? Eene organisatie is gelijk eene ketting — alle schakels moeten zamenwerken om er dienst van te kunnen trekken.

Ten slotte wordt verder gezegd:

„De beschouwingen die vooraf gingen, kunnen niet an„ders dan de overtuiging vestigen, dat hervorming van ons „koloniaal stelsel een dringende eisch des tijds is."

Dat ons koloniaal stelsel hervorming behoeft, is breedvoerig door mij aangetoond in mijn opgenoemd werkje

over de Regeringsbeginselen van Indië, maar die hervorming moet zich niet bepalen tot de regeling van de aangelegenheden van den landbouw alleen.

Het geheele Regeringsbeleid heeft hervorming noodig, en dan vermeen ik, dat de daartoe benoodigde maatregelen beter in Indië dan in Nederland kunnen worden beraamd, en wel door eene commissie te benoemen, die met den Gouverneur-Generaal en de Raden van Indië de zaken plaatselijk kunnen onderzoeken en welke autoriteiten volgens hunne bevinding de noodige voorstellen aan het opperbestuur kunnen aanbieden, ten einde des noods door de wetgevende magt verder geregeld en bevestigd te worden.

Dit is te meer noodzakelijk, het zij met eerbied gezegd, niet alleen omdat het onzeker is, of de Indische autoriteiten zich met de voorstellen van het ontwerp kultuurwet vereenigd hebben, maar ook doordien het ontwerp zelve mijns inziens bepalingen bevat, strijdig met het Regeringsreglement van Nederlandsch-Indië; — strijdig met het Burgerlijk wetboek en algemeene regten; — strijdig met de belangen en met de regten der inlandsche grooten en gemeen; — strijdig met de geldelijke belangen van Nederland, en schadelijk voor het rustig bezit van Indië.

Delft, 29 October 1865.

De oud-Indisch ambtenaar,

E. FRANCIS.